

Oponentský posudek disertační práce

Student: Mgr. et Mgr. Jakub Lysek

Název práce: **Kvalita vládnutí v zemích střední a východní Evropy**

Oponent: doc. Marek Rybář, M.A., Ph.D.

Pracoviště: Fakulta sociálních studií MU Brno

Predložená dizertačná práca sa zameriava na vysvetlenie variácie kvality vládnutia v krajinách strednej a východnej Európy. Na pôdoryse piatich teoretických, metodologických a analytických kapitol spolu s úvodom a záverečnou diskusiou predstavuje originálny projekt skúmania kvality vládnutia, konceptu často známeho ako "throughput", umiestneného medzi vstupnými parametrami demokratických systémov a ich výstupov a výsledkov.

Autor formuluje osem hypotéz (číslovaných ako 1 až 9 s chýbajúcou hypotézou č. 8), ktoré elegantne vychádzajú z jeho teoretických východísk a reflektujú politické a "sociálne" premenné potenciálne zodpovedné za (a teda spôsobujúce) kvalitu vládnutia.

Svojím teoretickým záberom, charakterom použitých pokročilých štatistických metód a argumentačnou logikou aj anticipáciou rozličných teoreticko-metodologických problémov je dizertačná práca spracovaná na vysokej úrovni a dokumentuje nadpriemerné analytické schopnosti jej autora. Napriek tomu mám niekoľko výhrad aj otázok do diskusie, ktoré by bolo potrebné prejednať počas obhajoby.

V prvom rade ma zaujíma, prečo autor nazýva index kvality vládnutia, použitý v dizertácii ako závisle premennú, ako "objektívne kritériá" kvality vládnutia. V akom zmysle ide o objektívne kritériá? V metodológii WGI indikátorov jej autori uvádzajú, že v rámci projektu WGI "we rely exclusively on perception-based governance data sources" (Kaufmann, Kraay a Mastruzzi, 2010). Autori WGI tiež explicitne obhajujú svoje perception-based dáta (obsahujúce ako expertné prieskumy, tak aj zdroje z prieskumov verejnej mienky) a argumentujú ich vyššou analytickou hodnotou v porovnaní s "objektívnejšími" dátami o vládnutí. Rozlíšenie medzi objektívnymi a subjektívnymi indikátormi spôsobom, aké učinil autor dizertácie, zrejme nemá oporu v spôsobe, akým je index WGI konštruovaný a ako ho chápu aj jeho autori. Nejde pritom o náhodný "preklep", pojem objektivita indexu sa totiž vyskytuje v celej dizertačnej práci vrátane formulovania výskumných otázok (s. 9) a pri formulovaní záverov práce.

Na str. 11 autor predjímá svoje závery, keď uvádza: "Strach z nahrazení a princip odpovědnosti politických stran, ať už vertikální před voličem, nebo horizontální mezi stranami navzájem, je kauzálním mechanismem působícím na kvalitu vládnutí." V závěre práce přichází s tvrzením, že (s. 175) "... důležitější je tak výsledný charakter vlády, tedy to, zdali se jedná o minimálně vítěznou koalici, nebo o nadměrnou koalici, či menšinovou vládu. Minimálně vítězné koalice byly asociovány s lepšími výsledky než nadměrné koalice. Více-stranické a ideově nekoherentní kabinetby byly úspěšnější, než ty jedno-stranické nebo ideově koherentní." Zaujímalo by ma, či a ako sú tieto dve stanoviská navzájom zlučiteľné, resp. či vypovedajú o rovnakom fenoméne. Ako sú viacstranícke a idologicky rôznorodejšie vládne kabinetby prototypom čelenia strachu z nahradenia a ako naplňajú princíp zodpovednosti politických strán?

Na str. 137 autor uvádza: "Ideovú koherentnú vládu pro voliče predstavujú jasnou a čitateľnou vládou. Taková vláda pak čelí rovněž ideově koherentní opozici." Zatiaľ čo prvá veta je testovateľný výrok (hypotéza), nie je mi jasné, prečo autor automaticky pridáva aj predpoklad obsiahnutý v druhej vete. Dokážem si predstaviť prípady, kedy ideovo homogénna vláda čelí ideologicky rozdelenej opozícii (to je koniec-koncov situácia nielen v polarizovanom pluralizme, ale aj v množstve súčasných európskych demokracií, ktoré prešli od pravo-ľavej bipolarity smerom k tripartitnej konfigurácii stranického spektra). Autor empiricky testuje prvú citovanú vetu zo str. 137, pričom do interpretácie výsledkov zahŕňa aj predpoklad z druhej vety, ktorý ale nemusí byť pravdivý. Inými slovami, teoreticky čisté testovanie by mala byť doplnené o skúmanie ideovej homogenosti opozície.

Ďalšiu otázku mám k charakteru analýzy použitej v dizertácii. O aký typ komparatívnej analýzy (stratégie komparácie) sa jedná? Počet prípadov/krajín je stále relatívne malý (bežne sa za *small-N* analýzu považuje skúmanie 2-20 prípadov). Je to uplatnenie *most similar systems design* alebo *most different systems design* a hlavne, ako to ovplyvňuje zistenia autora?

Zaujímalo by ma, ako autor vysvetľuje vnútroprípadoú (within-case) variáciu závisle premennej v prípadoch ako Slovinsko, Poľsko, Rumunsko, Macedónia atď. Aké ukazovatele alebo indície autorovi naznačujú správnosť jeho hlavného zistenia (potvrdeného, ako chápem, na agregovanej úrovni)? Zaujímajú ma mechanizmy vplyvu zloženia a charakteru vlády na kvalitu vládnutia. Nemali by sme skôr predpokladať, že zmeny vlády sa na kvalite vládnutia prejavujú až s nejakým časovým odstupom? Ak sa pozrieme na dátové zdroje formujúce WGI index, mnohé z nich majú tendenciu k veľmi malým zmenám aj v dlhšom časovom úseku, preto sa mi zdá ako problematický predpoklad, že sú výsledkom meniaceho sa charakteru vládnych kabinetov.

Autor jasne sformuloval niekoľko výskumných hypotéz. Pre väčšiu prehľadnosť argumentácie by bolo vhodné, ak by rovnako prehľadným spôsobom spracoval aj výsledky testovania týchto hypotéz s priamym odkazom na ne.

Tieto aj mnohé ďalšie, v tomto posudku neuvedené, otázky, sú nepochybne dôsledkom toho, že je o čom debatovať. Dizertačná práca má z môjho pohľadu problematické miesta, ale nepochybne vysoko prekračuje podmienky pre udelenie titulu Ph.D.

Preto sa domnievam, že

1. Student **prokázal** / **neproukázal** tvůrčí schopnosti v dané oblasti výzkumu.
2. Práci **doporučuji** / **nedoporučuji** k obhajobě.

Dňa 8. 1. 2019

Doc. Marek Rybář, PhD.

Zdroje:

Daniel Kaufmann, Aart Kraay and Massimo Mastruzzi, 2010. The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues. Dostupné na <http://info.worldbank.org/governance/wgi/pdf/wgi.pdf>